

**BIBLIOTECA
CULTURII
AROMÂNE**

www.proiectavdhela.ro

Prof. Univ. Dr. Gheorghe Zbucnea

**AROMÂNII
PRIN ISTORIE
ÎNTRE AFIRMARE
ȘI ÎNSTRĂINARE**

În trecut, ca și astăzi, aromânii au fost și sunt o realitate atât în locurile lor de baștină, cât și în diasporă, într-un spațiu ce se întinde din România până în America de Nord și până în Australia. De-a lungul veacurilor, pe cele mai diferite meridiane, din rândurile lor s-au ridicat și s-au manifestat, adeseori remarcabil, în cele mai diverse aspecte ale vieții sociale și mulți aromâni. Unei părți dintre aceștia, cca. 3.000, le este consacrată această lucrare de caracter enciclopedic. Aromân de origine, Iustin Tambozi s-a aplecat cu multă stăruință asupra trecutului și prezentului neamului din care el însuși face parte. Personalitate multilaterală, literat și cercetător, economist și politician, I. Tambozi a consacrat decenii în șir unei ample investigații în probleme aromânești. A folosit metode din cele mai diverse, de la consultarea izvoarelor de tot felul, la lucrări de specialitate și de referință, la parcurgerea a o serie de periodice ale aromânilor sau despre ei. A folosit din plin și metoda contemporană a istoriei orale, având contacte directe și discuții cu o serie de confrăți ce nu o dată i-au furnizat informații deosebit de valoroase. Ca rezultat al unui astfel de travaliu lăudabil a fost alcătuit acest masiv volum, care, nu ne îndoim, va fi urmat și de altele care să-l completeze și să ducă mai departe cunoașterea despre aromânii de ieri și de astăzi.

Cercetările științifice despre aromâni au o vechime de peste două veacuri. Nu puține sunt aspectele istorice necercetate sau prea puțin investigate în timp ce altele sunt nu o dată aprig controversate sau chiar negate cu totul. Lucrarea lui Iustin Tambozi se constituie și din acest punct de vedere ca un inventar bogat și extrem de util și deci și ca o bază și un îndemn pentru noi contribuții absolut necesare. Ca orice lucrare de acest gen și având în vedere între altele și volumul ei, se pot întâlni și unele ipoteze și afirmații ce vor stârni discuții sau contestări, ceea ce în fond nu este decât un merit în plus al unei opere valoroase. I. Tambozi a alcătuit un instrument de cunoaștere și în egală măsură o amplă operă de informare despre viața în ansamblul ei a aromânilor de aici și de pretutindeni, făcându-le în felul acesta cosângenilor săi un serviciu în a se cunoaște mai bine și a fi cunoscuți de către ceilalți.

Astăzi, în lume trăiesc în regim de minoritari numeroși aromâni. În primul rând ei pot fi întâlniți în locurile lor de baștină, în țările aparținând ariei balcanice, respectiv în Grecia, Macedonia, Albania, Bulgaria, Serbia. Acolo au fost menționați statornic ca „oameni ai pământului” începând cu secolul al XI-lea. În evul mediu a început un dublu proces de înstrăinare a elementului românesc care atunci, proporțional, era mult mai numeros decât în veacul care se încheie. Vremelnic, mai întâi, în drumurile de negoț sau în căutarea unor locuri de muncă mai avantajoase, ei s-au aventurat în afara spațiului balcanic, mai întâi din Egipt până în Spania, din Italia prin Imperiul Habsburgic până în Rusia țaristă. Încă de la începuturile vieții statale medievale a românilor nord dunăreni, tot mai mulți aromâni au venit să se stabilească între frații vorbitori ai altui dialect a aceleași limbi comune. Fenomenele modernizării și urbanizării, ca și împrejurările politice ale apariției statelor naționale, nu o dată cuprinse de intoleranță și naționaliste, a amplificat această scurgere în afară a aromânilor, siliți de a-și abandona locurile de baștină, unde din variate motive nu au reușit să-și creeze o proprie viață statală, printr-o organizare națională distinctă. Acum au depășit limitele continentului european, întinzându-se până la mii și mii de kilometri de locurile de origine, a căror amintire și în primul rând limbă și-au păstrat-o cei mai mulți dintre ei, nu puțini fiind și cei care, ca emigranți în diasporă, s-au topit și au dispărut între populațiile majoritare cu care au trăit laolaltă.

Un fenomen mult mai tragic pentru ei, intensificat continuu în diverse forme, pe măsura apropierii de timpurile noastre, prezent și astăzi în toate țările balcanice, a fost acela al „topirii” lor în populațiile majoritare de acolo, a căror componenți au devenit și descendenți ai aromânilor de odinioară. Blocul romanității balcanice a fost continuu erodat de alte populații care alcătuiau și alcătuiesc mozaicul, unic în felul său, de etnii din sud-estul Europei. Ca atare, este o întreprindere hazardată, dacă nu imposibilă, stabilirea cât de cât certă a ponderii numerice a aromânilor în diferite țări și pe ansamblu în lume, mai ales că din motive politice, ei, nu o dată, au fost negați, escamotați, falsificați în ceea ce privește limba și naționalitatea. Au fost și sunt avansate cifre din cele mai diferite, de la câteva zeci de mii până la 3-4 milioane de aromâni trăitori în întreaga lume. Dincolo de ponderea numerică, mai mare sau mai mică, acești aromâni există, de multă vreme chiar, se manifestă ca atare în mod distinct față de alte realități etnico-lingvistice, își afirmă tot mai răspicat și tot mai amplu hotărârea de a se menține în istorie ca atare, cu toate trăsăturile ce-i caracterizează și care diversifică și îmbogățesc tabloul umanității de azi și de mâine.

Aromânii apar în mod sigur în istoria scrisă, respectiv în izvoare, în jurul anului 1000. Veacuri de-a rândul, uneori chiar și astăzi, pentru desemnarea lor s-a folosit, cu diverse variante, termenul străinilor de „vlahi,” în timp ce ei înșiși se numeau aromâni (cu diferite variante fonetice), ceea ce poate fi considerat și ca o dovadă a conștiinței latinității lor și chiar a originilor îndepărtate. Majoritatea covârșitoare a savanților consideră că aromânii reprezintă ramura sudică a romanității orientale sau, cum s-a mai afirmat, romanitatea balcanică. Cu alte cuvinte, aromânii sunt rezultatul procesului de romanizare, adică de sinteză dintre străvechile populații ale Balcanilor și cuceritorii romani, care începând cu secolul II au luat în stăpânire întreaga lume sud-est europeană, creându-se treptat noi realități etnice și lingvistice. Între altele, de exemplu, s-a generalizat limba latină, care apoi, în primele veacuri ale evului mediu, s-a transformat în vechea limbă românească, cu cele patru ipostaze dialectale ale ei, respectiv dacoromâna, aromâna, istroromâna și meglenoromâna.

În 1774 savantul german J. Thunmann afirma două idei fundamentale care sunt și astăzi acceptate de cei mai mulți dintre oamenii de știință: autohtonismul aromânilor în locurile lor de baștină în Balcani și identitatea de neam și de limbă a acestor aromâni cu frații lor din spațiul carpato-dunărean. Atunci a început și o dispută, neîncheiată până astăzi, dacă spațiul inițial de naștere a aromânilor cuprindea doar partea de nord a Peninsulei Balcanice, de unde au coborât apoi spre sud, în zonele ulterior specific românești precum Thesalia sau Pind.

O dată cu extinderea treptată a stăpânirii romane, în spațiul sud-est european, în rândurile populațiilor supuse de acolo (exceptându-i pe vechii greci) s-au introdus treptat o serie de înnoiri în cadrul amplului proces al romanizării. Tracii, precum și o bună parte a vecinilor lor apuseni, ilirii, au fost fundamentul pe care s-a creat o nouă realitate: romanitatea orientală, întinsă atât la nord, cât și la sud de Dunăre. Procesul romanizării a fost diferit în timp, desfășurându-se pe măsură integrării în spațiul politic roman a diferitelor zone, precum Illiricum, Macedonia, Tracia, zonele dunărene și apoi cele ale Daciei de la nord de Dunăre. În decurs de mai multe veacuri romanitatea a devenit o realitate care prezenta un caracter unitar bazat în egală măsură pe modul de existență și limba vorbită. Din Tracia, zona Pindului și până în zona Carpaților s-au pus în acest mod fundamentele unei noi realități etnico-lingvistice, ce s-a aflat la baza românismului de mai târziu.

În perioada migrațiilor de la sfârșitul Antichității și începuturile Evului Mediu, mai cu seamă după prăbușirea limesului imperial de la Dunăre în anul 602, această romanitate s-a divizat în două părți distincte, cu destine istorice ulterioare din ce în ce mai diferite. Romanitatea nord-dunăreană (inclusiv o parte a celei sudice, aflate în imediata apropiere a Dunării, de la Morava până spre Marea Neagră) s-a transformat treptat în poporul român latinofon. Soarta istorică a întinsei romanități sud-dunărene a fost diferită. Migrația noilor veniți, în special a slavilor, a avut un dublu rezultat. O însemnată parte a populației, în special cea situată în zone agricole sau de-a lungul marilor artere de comunicare, a fost supusă de către noii veniți, petrecându-se acolo un proces de asimilare, în fond de sinteză etnică în urma căruia au apărut numeroasele popoare sud-slave, existente și astăzi în spațiul cuprins între Marea Neagră și Marea Adriatică. O altă parte a romanității din sudul Dunării a avut alt destin istoric. Locuitorii din zonele muntoase sau izolate, nu puține, ale peninsulei au suferit mai puțin impactul direct al noilor veniți. Acestor romanici li s-au alăturat, într-un număr greu de precizat, alți romanici ce s-au refugiat din zonele de câmpie sau cele mai amenințate în alte locuri, unde credeau a găsi o relativă liniște și siguranță. În acest mod, așa cum atestă mărturiile istorice cele mai diferite, romanitatea nu a dispărut în spațiul sud-dunărean ci s-a menținut, în proporții diferite, ca o permanentă, la fel ca și în spațiul de la nord de Dunăre.

Masa românilor balcanici trăitori în vremurile medievale și moderne, cu descendenți până în zilele noastre, a continuat neîntrerupt romanitatea orientală. În ultimele secole ale mileniului I se vorbea o limbă comună, relativ unitară, pe un mare spațiu. Într-o epocă istorică greu de precizat, și ca atare controversată, această limbă comună s-a diferențiat apărând în acest fel dialectele istorice ale limbii române: daco-românii, aromâni, meglenoromâni și istroromâni. Aceste dialecte și-au avut apoi în timpurile medievale și moderne propria lor existență și evoluție, fără a-și modifica trăsăturile caracteristice fundamentale, fără a deveni la rândul lor limbi distincte, chiar dacă cu timpul unele diferențieri au devenit tot mai pronunțate. Nu trebuie să omitem faptul că în ultimul timp devin tot mai frecvente și insistente opinii potrivnice unei asemenea realități lingvistice trecute și prezente. Fie în țările de baștină, fie în unele cercuri din diasporă, se afirmă teza existenței unei limbi aromâne distincte de limba română cu care face parte din marea familie a limbilor romanice.

Apăruți în istorie între și alături de alte etnii, românii balcanici nu au rămas în afara fenomenului de migrații interne specific acestui spațiu, ceea ce a făcut ca tabloul etno-demografic al vremurilor mai noi să fie diferit de cel al vremurilor de odinioară. În spațiul balcanic s-au amestecat tot mai mult, mai ales în anumite zone, precum cea a Macedoniei istorice, diferitele populații, apărând adevărate mozaicuri etnice. Totodată acest amestec a favorizat, datorită și disproporției numerice, asimilarea unor populații ca proces continuu, respectiv schimbarea compoziției etnice. Românii balcanici nu au putut rămâne în afara unui asemenea proces, care pentru ei a avut efecte negative mult mai pronunțate, în raport cu alte etnii balcanice, întrucât proporțional numărul lor s-a restrâns continuu iar ariile de locuire au devenit și ele din ce în ce mai reduse, mai izolate, fără legături continue.

Înglobați dar nu înghițiți în masa slavă sau grecească din zonele respective, acești români nu au reușit să-și creeze o viață statală proprie, ceea ce în perspectivă istorică a avut însemnate consecințe negative. Asupra lor s-au perindat o serie de stăpâniri politice străine, precum

cea bizantină, sârbească, otomană etc. pentru a ajunge apoi între granițele diferitelor state naționale moderne ce s-au creat în zonă, după dispariția parțială sau totală a unor mai vechi forme politice imperiale. Astfel, la începuturile epocii moderne urmașii romanității orientale erau împrăștiați în grupuri mai mari sau mai mici în întregul spațiu balcanic, împărțindu-se în mai multe grupuri. Cei mai numeroși și cei mai activi dintre ei erau aromânii, avându-și ca principală arie de existență zona Macedoniei istorice, a Albaniei, Epirului, Thesaliei și munților Pind. Încă de timpuriu, din ce în ce mai mulți, aromânii „roiseră,” voit sau nu, spre alte spații în Balcani sau în afara acestora.

În perioada turcocrăției a continuat modul de viață tradițional multiseclar al românilor balcanici. În cele mai multe zone, mai ales în părțile central-sudice, comunitățile românești, cele ale aromânilor în special, și-au păstrat încă caracterul patriarhal, precumpănitor păstoral, nelipsind însă și o angrenare din ce în ce mai pronunțată în realitățile societății urbane în contextul mutațiilor ce începeau a se face simțite și în lumea balcanică. Păstoritul a fost, până inclusiv în secolul trecut, o dimensiune stabilă și statornică a vieții românești, favorizată între altele de condițiile mediului geografic muntos în cea mai mare parte, precum și de lipsa unor frontiere statale închise care să împiedice deplasările lor în zonă. Această îndeletnicire a și permis ca de-a lungul mai multor veacuri înțelesul etnic al termenului de vlah să fie dublat de un înțeles tehnic, acela de păstor. Vlahii erau crescători de mari turme, înglobând oi, capre, măgari, dar și cai sau cornute mari. Pășunile unde creșteau aceste turme erau fie ale lor, fie ale bisericii, fie ale statului. Sunt atestate și cazuri în care arendau pășuni de la orașele dalmatine. Pentru ele se plăteau taxe de pășunat (travnina) între care și cincizecimea ca obicei străvechi. Deplasarea vlahilor a făcut să li se atribuie uneori, pe nedrept, falsificator, nomadismul ca o caracteristică existențială. În realitate definitiviu pentru ei a fost un fenomen cu răspândire europeană, respectiv cel al transumanței, al alternării în funcție de anotimpuri între locurile de pășunat de la șes în timpul iernii, la locurile de pășunat de pe înălțimile munților în timpul verii. Această transumanță între munte și câmpie s-a desfășurat aproape neschimbat pe aceleași itinerarii secole de-a rândul, fără modificări esențiale până la impactul modernizărilor în zonele respective.

De asemenea, agricultura în diverse forme a fost omniprezentă în viața majorității românilor balcanici, mai ales în acele zone unde păstoritul nu era o ocupație principală. O mărturie a vechimii și continuității îndeletnicirilor agricole la românii balcanici o pot constitui și păstrarea unei bogate terminologii de origine latină, inclusiv a unor elemente ce au dispărut în spațiul nord-dunărean, unde agricultura a fost principala ocupație.

O parte din românii balcanici au îmbrățișat meseria armelor. Rolul lor ca factor militar poate fi urmărit de-a lungul veacurilor de la bizantini și turci până la imperiali și grecii moderni. Astfel au intrat în componentele unor realități militare extrem de diversificate, devenind voinuci, pronoiari, amartoli, uskoci etc.

Meșteșugurile casnice au avut drept bază atât cele două ocupații tradiționale, păstorit și lucrarea pământului, cât și obiceiul de a-și satisface nevoile curente ale existenței. Astfel prelucrarea produselor animaliere a dus la perfecționarea continuă a țesutului. Din lâna oilor sau părul de capră confecționau diverse articole pentru îmbrăcăminte, apoi cergi și abale. Produselor din lâna oilor sau a caprelor li s-au adăugat mai apoi cele din in, bumbac și chiar mătase. Tehnicii prelucrării lemnului i-a fost adăugată de timpuriu confecționarea de obiecte de

tot felul din metale, românii specializându-se între altele în argintărie dar și în prelucrarea aramei. Erau vestite și căutate produse ale economiei lor, precum săbii, iatagane, junghere, apoi paftale, obiecte de podoabă sau bisericești. Încă din secolul al XII-lea produsele făurite de românii balcanici au devenit cunoscute și căutate departe de locurile lor de baștină, mai întâi la Constantinopol sau Veneția și apoi din Egipt până în Franța sau Rusia. La începutul epocii moderne, în satele lor s-a răspândit cultura gogoșilor de mătase și prelucrarea acesteia. Diversificarea îndeletnicirilor meșteșugărești, ca și implicarea tot mai pronunțată în activitățile comerciale au dus la implicarea lor în viața orașelor și târgurilor existente, precum Bitolia, Ianina, Arta, Castoria, Ohrida, precum și la transformarea unor sate proprii în târguri și orașe, precum Moscopole, Călăreți, Siracu, Gramoștea, Clisura, Crușova, Mețova etc. Între aceste centre urbane, în cursul veacului al XVIII-lea, cel mai important și implicit cel mai cunoscut a fost Moscopole. Dacă păstoritul transhumant și ocupațiile adiacente a rămas în continuare îndeletnicirea de bază a majorității populației, fenomenul urbanizării treptate, antrenarea tot mai amplă în comerțul balcanic sau internațional a contribuit la cristalizarea unor noi pături sociale și a avut consecințe directe pe planul conștiinței, a spiritualității lor.

Ridicarea dintre români a unei pături orășenești formată din meșteșugari de tot felul, negustori, bancheri etc., deci elemente ale unei burghezii proprii în curs de formare, a fost însoțită de derularea unui proces de conștientizare a propriei identități, de trecere de la „națiunea medievală” spre o națiune modernă. În cursul veacului al XVIII-lea în întregul spațiu sud-est european, la greci, sârbi, bulgari etc. a avut loc în forme specifice și în ritmuri diferite, în funcție de factorii interni dar și de influența epocii luminilor, procesul de formare al conștiințelor naționale și drept urmare începuturi ale unei acțiuni de emancipare națională desfășurată cu amploare crescândă în cursul veacului următor. Reprezentanții etniei românești din Peninsula Balcanică, cei ce aparțineau unui popor activ, energetic, cu stare materială din ce în ce mai bună, nu puteau rămâne în afara unui astfel de proces. Astfel spre jumătatea veacului XVIII a început ceea ce se numește prima renaștere națională. Aceasta a debutat în principalul centru economic și cultural al aromânilor, de unde și denumirea de școala moscopoleană. Atunci au apărut și elemente ale conștiinței naționale și a latinității. Apoi o nouă fază s-a derulat în principal în spațiul Imperiului Habsburgic, fiind dominată de figurile lui Ucuța, Boiagi, Roja. Numeroși călători occidentali, în prima jumătate a secolului XIX, i-au cunoscut direct, în locurile lor de baștină, au scris despre trecutul și prezentul lor. Toți aceștia, aromâni și străini, consemnează elemente ale conștiinței lor de aromâni, legați și la fel prin neam și limbă cu frații lor români nord-dunăreni. Atunci nu exista nici statul român modern și nici o așa zisă propagandă culturală românească nord-dunăreană pentru o „trezire” națională a românilor sudici. Este o dovadă clară, de nerespins, împotriva celor care, odinioară sau astăzi, susțineau/susțin că românii din Peninsula Balcanică au fost inventați de către autoritățile române și că au început să se socotească români abia după inițierea de către București a unei politici școlare și bisericești în dreapta Dunării.

În jurul anului 1800, mai întâi în ținuturile lor natale, apoi în diasporă, mai cu seamă în spațiul propice din mediul Imperiului Habsburgic, românii sud-dunăreni au ajuns la conștiința individualității limbii lor, de la care au trecut la conștiința autohtoniei și a originii lor latine, urmând apoi în mod firesc elaborarea unor elemente și concepte moderne ale conștiinței

naționale. Tot atunci a fost afirmată ideea apropierii până la identificare între românii din Peninsula Balcanică și cei din spațiul nord-dunărean, considerați ca parte a aceleiași realități etnico-lingvistice. Nu lipsită de importanță a fost și perceperea reciprocă a celor două ramuri românești, ceea ce într-un anume fel avea să pregătească următoarea etapă a evoluției spirituale a românilor din dreapta Dunării.

La mijlocul veacului trecut s-au creat condiții pentru cea de a doua renaștere a românilor balcanici, care avea să se întindă apoi și în prima jumătate a secolului XX. Laolaltă, în acei ani, au acționat atât români de la nord de Dunăre cât și cei originari din sudul Dunării, fie în locurile lor de baștină, fie în statul român, pe care îl denumeau atunci și mai târziu „țară.” Încă de la început au fost urmărite mai multe obiective în plan școlar, bisericesc, politic, atât în zonă, cât și în țară și chiar la nivel european. D. Bolintineanu a formulat pe scurt câteva idei fundamentale legate de soarta aromânilor: „Românii din Macedonia nu sunt greci, sunt români; trebuie să fie români; nu este ideea noastră de a-i uni cu noi, căci suntem depărtați de dânșii; nu este ideea noastră de a-i ajuta să opereze răsculari. Cugetul nostru este ca acest popor de un milion, aruncat în Macedonia, cată să aibă conștiința naționalității sale.” Mai adăuga Bolintineanu: „Ceea ce credem noi că toți acești români ar trebui să facă este de a-și păstra cu sântenie limba și datinile române, oricare ar fi soarta ce viitorul le păstrează.” Era un program care ulterior a fost urmărit de toți factorii implicați într-un fel sau altul în soarta românismului balcanic.

În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, la București, s-au pus bazele unor forme organizate de acțiune legată de aromâni. S-au implicat laolaltă aromâni din locurile de baștină, în special din Macedonia, frați de-ai lor emigrați la nord de Dunăre, precum și intelectuali și fruntași politici din tânăru stat românesc. În acest fel, în 1860 a apărut un prim „Comitet macedonean,” reorganizat trei ani mai târziu și transformat în septembrie 1879 în „Societatea de cultură macedoromână,” care timp de multe decenii a îndeplinit rolul de forum, de reprezentare și îndrumare a aromânilor. Această organizație, în cursul întregii sale existențe, a urmărit în primul rând scopuri culturale și umanitare, interesându-se în mod deosebit de problemele educației, ale vieții religioase, de starea materială a aromânilor, propunându-și în final menținerea identității specifice și împiedicarea sau frânarea desnaționalizării românilor minoritari numeric între diversele comunități etnice din dreapta Dunării.

Tot în cadrul actelor înfăptuite de Alexandru Ioan Cuza se înscrie și începuturile învățământului în limba maternă și apoi în limba literară pentru aromâni, în locurile lor de baștină. În 1864, în comuna Târnova, de lângă Bitolia, se deschidea prima școală românească. Statornic până la al doilea război mondial, inclusiv, în bugetele anuale ale statului român au fost prevăzute statornic sume pentru școala și biserica aromânilor (până la primul război mondial au fost alocate în total cca. 10 milioane lei aur). Pe această bază, în ajunul primului război mondial, în spațiul aromânilor funcționau 118 școli primare, precum și 4 școli secundare. Li se adăugau un număr de 47 de biserici în care preoții și dascălii oficiau slujba pe înțelesul aromânilor. Mulți dintre absolvenții școlilor din Balcani și-au continuat complet sau parțial, cu sprijinul statului român, studiile universitare la București, creindu-se astfel o elită de intelectuali aromâni.

Începutul secolului XX aducea noi realități în locurile de baștină ale acestor „oameni ai pământului.” Ca rezultat al eforturilor proprii de mai multe decenii, dar și al implicării directe în scopuri culturale și umanitare a autorităților de la București, prin acte solemne,

în mai 1905 a fost recunoscută ca distinctă naționalitatea aromânilor din Imperiul Otoman, garantându-li-se legal dreptul de a se folosi de propria lor limbă în școală și biserică și de a fi reprezentanți proporționali în administrație la nivel local și regional. A fost atunci, într-un anume fel, o adevărată „epocă de aur” în istoria aromânilor, ce a durat puțină vreme. În timpul războaielor din 1912-1913, în spațiul balcanic prezența politică otomană a fost înlocuită total și ireversibil cu cea a diverselor state naționale balcanice, cărora le-a fost comună, cu intensitate mai mare sau mai mică, dar cu aceleași scopuri finale, acțiunea de nerecunoaștere a aromânilor ca minoritate națională, combaterea până la desființare a învățământului și bisericii naționale, înlăturarea elitei culturale și politice, asimilarea forțată a cât mai mulți dintre aromâni. Acest proces acoperă cea mai mare parte a secolului al XX-lea. Lipsiți de școli, biserică, cărți și publicații în limbă proprie, loviți puternic în modul lor de viață tradițional, mulți aromâni au luat drumul străinătății, cu nostalgia ținuturilor de acasă și cu păstrarea mai cu seamă în mediul familial a limbii și tradițiilor aromânești.

Decenii în șir au fost făcute tentative politice pentru obținerea de minime drepturi și garanții în plan național. Toate au eșuat. Încheierea celui de-al doilea război mondial și noile realități politice nu au modificat substanțial, nicăieri, situația. În astfel de condiții, din diasporă, a pornit o nouă acțiune politică de interes național, care a căpătat o amploare crescută o dată cu prăbușirea regimurilor dictatoriale comuniste și amplificarea eforturilor pe drumul democrației și integrării în Europa. Ca rezultat al unor astfel de eforturi, se poate vorbi de cea de a treia renaștere națională a românilor, aflată în plină desfășurare, în prezentul care, cândva, va deveni un capitol în milenara existență a aromânilor de acasă și din lume.

COLOFON

Autorul lucrării	GHEORGHE ZBUCHEA
Titlul lucrării	AROMÂNII PRIN ISTORIE. ÎNTRU AFIRMARE ȘI ÎNSTRĂINARE
VARIANTĂ DIGITALIZATĂ DE	Editura Predania/ CP 67, OP 13, București www.predania.ro tehnoredactor/ Remus Brihac concept grafic/ Atelieruldegrafica.ro

PREDANIA